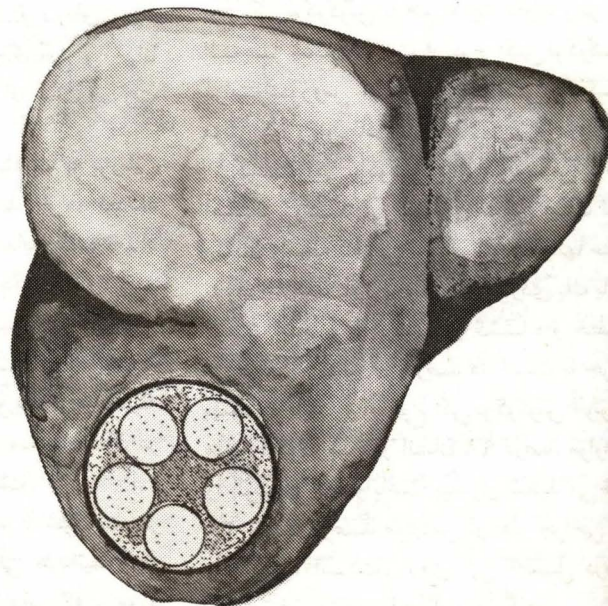
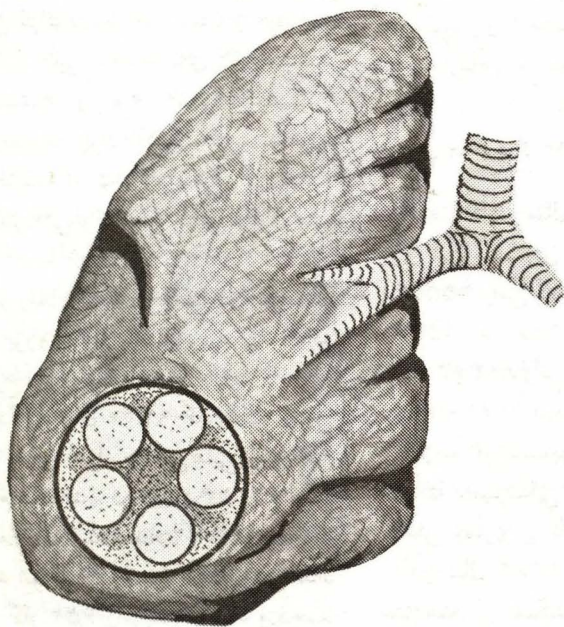
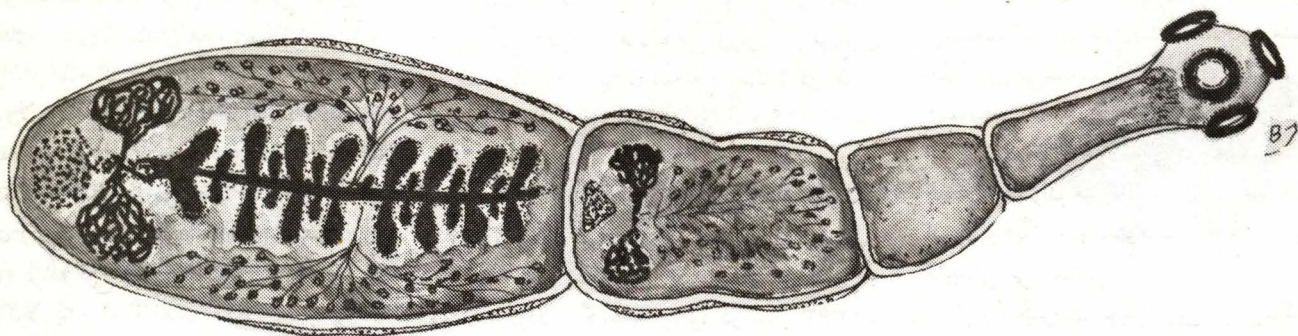

درمان داروئی تجربی اکینو کوکوز

این مقاله در سمینار ۲۳ و ۲۴ خرداد
۶۹ در مورد کیست هیداتیک در دانشکده
پزشکی کاشان ارائه شده است.

نوشته: دکتر محسن زمانی

اهمیت بیماری اکتینوکوکوز (هیداتیدوز)، مشترک بین انسان و دام، و خطرات ناشی از آن در انسان و اعمال جراحی که در انسان با صرف هزینه‌های گزاف صورت می‌گیرد بر کسی پوشیده نیست. بخوبی استحضار دارند که این بیماری علاوه بر خطرات بهداشتی که دارد در بُعد اقتصادی زیانهای فراوان دارد که ذیلاً باستحضار همکاران می‌رسد.

عامل بیماری کرم نواری ۳ بندی است که جزو سستودها طبقه‌بندی شده و اندازه آن بین ۳-۷ میلی‌متر و در روده باریک سگ، زندگی می‌کند و مرحله نوزادی آن از نوع اکتینوکوکوس گرانولوزوس در انسان و دیگر حیوانات مانند گوسفند و بز و گاو و گاو میش و گوزن کوهی و بزکوهی و آهو و خوک و اسب بوده و نوع اکتینوکوکوس آلئولی یا اکتینوکوکوس مولتی‌لوکولاریس در انسان و جوندگان و موش صحرائی بصورت کیست‌های ریوی-کبدی-مغزی-قلبی و مغز استخوان و طحال و کلیه و احشاء خودنمایی می‌کند و لارویا اسکولکس در داخل کیست زندگی می‌کند. و نوع یک حفره‌ای (Unilocularis) یکی نوکوکوس گرانولوزوس چند حفره‌ای میباشد که همان یکی نوکوکوس Multilocularis است.

علاوه بر دو نوع یکی نوکوکوس گرانولوزوس و مولتی‌لوکولاریس که از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است انواع دیگر یکی نوکوکوس نیز شناسایی شده است.

در ایران هم درصدهای مختلف از نوع یکی نوکوکوس گرانولوزوس در انسان و حیوانات بصورت کیست‌هایی که محتوی لارو میباشد وجود داشته و نوع یکی نوکوکوس مولتی‌لوکولاریس در ایران نادر و یک یا دو مورد بیشتر دیده نشده است و رویهمرفته در اغلب نقاط دنیا بیشتر یکی نوکوکوس مولتی‌لوکولاریس وجود دارد.

نگارنده در زمان اشتغال خدمت در خوزستان بررسی‌هایی بر روی این بیماری صورت داده است که بشرح زیر میباشند:

در بدو امر در سال ۱۳۴۲ آقای دکتر خلیل رئیس بخش رازی اهواز بررسی‌هایی روی این بیماری انجام داده‌اند، در تعداد ۶۴۳۲۳ رأس گوسفند و بز مقایسه شده تعداد ۲۷۷۲ رأس مبتلا بوده که درصد آلودگی ۴/۴ بوده است و در تعداد ۴۲۴۶ رأس گاو ۶۵۲ رأس مبتلا بوده و درصد آلودگی ۱۴/۷۲ بوده است و در تعداد ۱۶۱ رأس گاو میش ۹۳ رأس مبتلا بوده و درصد آلودگی ۵۷/۷۶ بوده است و از تعداد ۵۸ نفر شتر ۶ نفر

مبتلا بوده و درصد آلودگی ۱۱/۳ بوده است. در سال ۱۳۵۴ دکتر بورژی‌لوف کارشناس بلغاری سازمان F.A.O با همکاری کارشناسان آزمایشگاه دامپزشکی اهواز و همچنین کارکنان دامپزشکی در سطح استان بررسی‌هایی انجام داده‌اند که نتیجتاً ۲۵ درصد گوسفندها و ۵ درصد بزها و ۱۷ درصد گاوها آلوده به هیداتیدوز بوده‌اند و با پیشنهاد کارشناس مزبور کمیته‌ای با همکاری دانشگاه انستیتو رازی اهواز و اداره کل بهداشتی استان و اداره دامپزشکی استان تشکیل گردید که با بیماری مزبور در این استان بطور نمونه به مقابله برخیزد.

لذا در سال ۱۳۵۶ طرحی جهت تصویب اعتبار به دفتر برنامه و بودجه ارائه که بعلت عدم تصویب اعتبار اجرای برنامه مقابله با این بیماری معوق ماند.

مجدداً در سال ۱۳۶۳ دو نفر از کارشناسان دامپزشکی اهواز بررسی‌هایی روی این بیماری در کشتارگاه‌های استان انجام داده‌اند، در تعداد ۵۳۱۲۶۸ رأس گوسفند و بز تعداد ۳۶۴۹۸ رأس مبتلا بوده و درصد آلودگی ۶/۸ بوده است و در تعداد ۷۲۵۳۰ رأس گاو و گوساله و گاو میش ۱۰۹۷۰ رأس مبتلا بوده و درصد آلودگی ۱۵/۱۲ بوده است و با اقدامات بهداشتی و معدوم کردن سگ‌های ولگرد در سال ۱۳۶۳، ۱۳۶۴ و ۱۳۶۵ جمعاً تعداد ۳۸۹۴۸ قلابه سگ توسط اداره بهداشت محیط استان و خوراندن مقادیری داروهای Corticoide به سگ‌های گله و صاحب‌دار و با حصارکشی و اقدامات بهداشتی در کشتارگاهها و جلوگیری از کشتار قاچاق توسط اداره دامپزشکی استان برای چگونگی و احیاناً کاهش بیماری و حصول نتیجه اقدامات صورت گرفته.

مجدداً در سال ۱۳۶۵ مبادرت به بررسی روی این بیماری می‌نمایند. و در تعداد ۴۵۵۴۴۱ رأس گوسفند و بز معاینه شده تعداد ۱۵۴۶۱ رأس مبتلا و درصد آلودگی ۳/۳۹ و در تعداد ۸۰۳۷۳ رأس گاو و گاو میش ۸۱۸۴ رأس مبتلا و ۱۰/۱۸ درصد بوده است.

نتیجه اقدامات بهداشتی صورت گرفته بوسیله ادارات دامپزشکی و بهداشت محیط استان در کاهش بیماری بی‌تأثیر نبوده است.

در سال ۱۳۶۴ نگارنده با شرکت در سیزدهمین کنگره بین‌المللی هیداتیدوز در مادرید متوجه مقالات و سخنرانی‌هایی که در مورد درمان تجربی هیداتیدوز در انسان از نوع یکی نوکوکوس الوئولر که مشکل پاره‌ای از کشورها

بوده است گردید. لذا مقاله‌ای تحت عنوان درمان تجربی هیداتیدوز، (مشترک بین انسان و دام) با داروهای ضد انگل از دسته بنزیمیدازول و مقابله با این بیماری تهیه و در مجله زیتون شماره ۵۳ سال ۱۳۶۴ درج و به مقامات ذیصلاح وزارت بهداشت و درمان و سازمان دامپزشکی کشور و سازمان پژوهش‌های علمی ارائه نموده است که مورد لطف مقامات ذیربط قرار گرفته است و بخصوص وزارت بهداشت و درمان نوید داده است که اجرای طرح مقابله را در برنامه منظور خواهد داشت. نتیجه از این مقاله این است که با استفاده از میندازول و فلوبندازول و فینبندازول در گوسفند با درمان دراز مدت و با دوز ۳۰ الی ۵۰ میلی‌گرم برای هر کیلو وزن کیست‌های یکی نوکوکوس گرانولوزوس منهدم می‌شود اما این داروها در مرحله متاستوئدهای یکی نوکوکوس مولتی‌لوکولاریس پارازیتوساید نیستند ولیکن از پرولیفراسیون پارازیت و تشکیل متاستاز جلوگیری می‌نمایند.

همانطور که همکاران استحضار دارند نوع یکی نوکوکوس گرانولوزوس در محیط اهلی همراه کیست بعنوان میزبان نهایی و میزبان واسطه انسان و دیگر حیوانات مانند گوسفند و بز و گاو گاو میش می‌باشد.

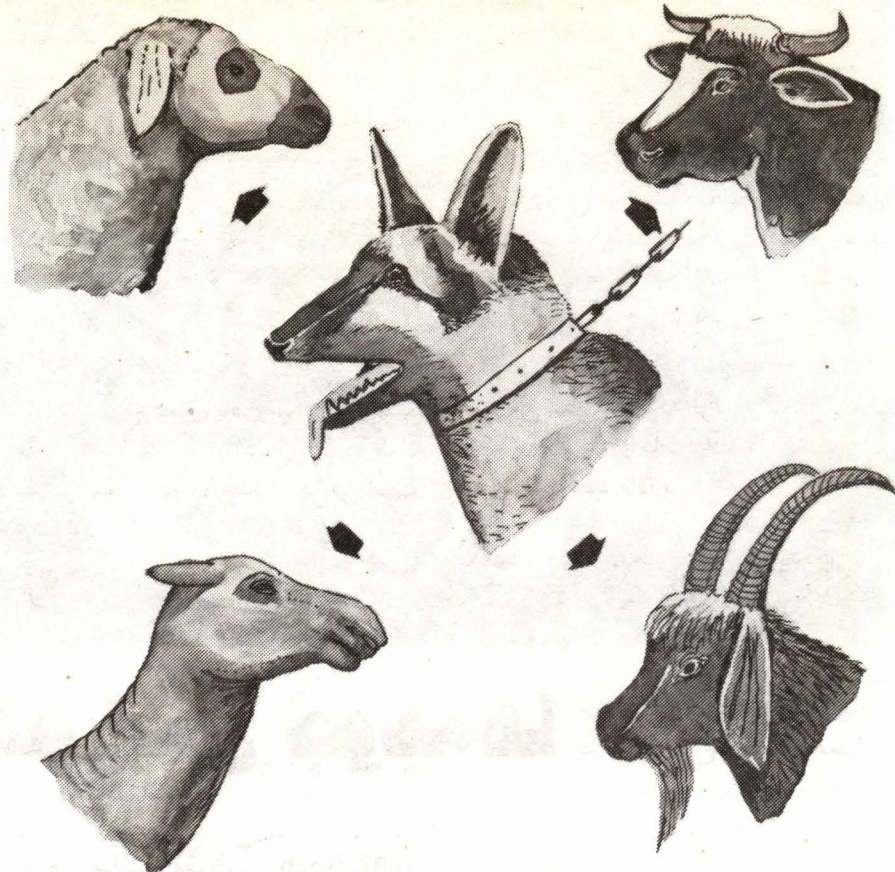
نوع دیگر یکی نوکوکوس مولتی‌لوکولاریس (آلئولی) در حیوانات وحشی است و روباه میزبان اصلی و میزبان واسطه انسان و جوندگان است.

از نظر بیولوژی و سایر عوامل و مورفولوژی دو نوع یکی نوکوکوس با هم تفاوت دارند و در ایران آنچه شایع است از نوع یکی نوکوکوس گرانولوزوس است و نوع یکی نوکوکوس مولتی‌لوکولاریس نادر است.

کیست یکی نوکوکوس گرانولوزوس گاهاً به آهستگی رشد می‌کند و ممکن است توسط میزبان واسطه بخوبی تحمل شود و مدتها عفونت بدون علامت باقی بماند و در مواردی یک یا چند کیست منجر به بیماری کشنده و خطرناک می‌گردد. ۵۰ تا ۹۰ درصد در انسان با جراحی بهبود می‌یابد. و اما نوع یکی نوکوکوس آلئولی یا مولتی‌لوکولاریس در انسان ۹۸ درصد موارد کبد را آلوده می‌کند و باعث بیماری شدید می‌شود و ۲۶ تا ۵۸ درصد مواردش از نظر جراحی قابل برداشت است. روی این اصل درمان شیمیوتراپی بشدت احساس می‌گردد.

از طرفی طبق مطالعات WHO بر روی اکتینوکوکوس گرانولوزوس در ۵ مرکز پالینی در

تنهایی غیر از خسارت اقتصادی و بهداشتی، بیماری هیداتیدوز، بیماریهای کرمی دستگاه گوارش و تنفس دامها را که سالانه حداقل باعث ۲۰ درصد کاهش وزن دامها می شود در جمع آمار دامی کشور بحساب بیاوریم چه رقمی زیان اقتصادی خواهیم داشت خدا داناست. خوشبختانه با اقدامات جدی که از نظر مبارزه با بیماریهای انگلی کرمی دامها از طرف سازمان دامپزشکی کشور در سال گذشته آغاز شده است امید است که مقامات مسئول طرح مبارزه با بیماریهای هیداتیدوز را هم در اولویت قرار دهند و درمان سگ های گله و صاحب دار با داروی پرازیکوانتل که در مراحل مختلف سنی کرم اکی نوکوک موثر است بالطبع در کاهش بیماری در دامها نیز اثر بسزائی داشته و مآلاً در بعد بهداشتی جامعه و ابتلاء انسانها به این بیماری نیز تأثیر نیکوئی خواهد داشت. مهمترین مسئله ای که در مقابله با بیماری هیداتیدوز رُل موثری ایفاء خواهد نمود آشنائی دامداران و روستائیان و کسانیکه با دام بویژه سگهای گله سروکار دارند و بخصوص افرادی که مبادرت به نگهداری سگ در منازل خود می نمایند می باشد. نه تنها روستائیان و دامداران از سیر تکاملی این بیماری بی اطلاعند بلکه دیده شده است که افرادی هم که با سگ های خانگی سروکار دارند نیز چیزی در اینمورد نمی دانند و در واقع این خود دامداران و روستائیان و قصابها و چوپانها هستند که اندام آلوده به کیست را به خورد سگ میدهند و یا در مزارع و مراتع و جویها رها می کنند و خود به انتشار بیماری و چرخش بیماری کمک می کنند و نگارنده با تجربه شخصی که از روستاها و دامداریها بویژه عشایر دامدار داشته و در حال حاضر هم بطور مستقیم در ارتباط می باشد در آموزشهای عشایری که از طریق نهادها برگزار می شود شرکت نموده و از افراد در مورد بیماری و امکان انتقال آن از سگ به انسان سؤال نموده ولی متأسفانه هیچکدام آگاهی نداشته اند و عملاً در آموزشهایی که سالهای قبل به آنان داده شده است و در سال بعد که اثرات آموزشی را بررسی نموده مشاهده شده که اکثراً آموزش لازم در آنها تأثیر بسزائی داشته و با سوزاندن فضولات سگ ها و امعاء و احشاء و اندامهای آلوده و درمان سگ ها استقبال نموده و آشنائی کافی داشته و اینجا است که آموزش در مرحله اول رُل موثر را در پیشگیری ایفاء خواهد نمود و نگارنده شخصاً از نزدیک شاهد و ناظر این امر بوده است. ★

۳۰ کیلو و وزن متوسط گاو و گاومیش را ۲۰۰ کیلو و بهاء هر کیلو وزن زنده گوسفند و بز ۱۲۰۰ ریال و هر کیلو گاو و گاومیش را ۱۰۰۰ ریال فرض کنیم، این بیماری در بررسی سال ۱۳۶۳ خوزستان معادل ۵۲۶/۱۸۹/۲۰۰ ریال و در بررسی سال ۱۳۶۵ معادل ۳۲۹/۰۰۹/۴۰۰ ریال زیان اقتصادی دربرداشته است.

با توجه به آمار ثابت و عشایری استان خوزستان که در سال ۱۳۶۵، ۴/۶۱۸۳۹۱، رأس دام ثابت و ۲۶۳۱۷۲۷ دام عشایری گوسفند و بز و گاو و گاومیش است زیان حاصله رقمی است بسیار بزرگ تا چه رسد در جمع آمار دامی کشور که بالغ بر ۷۰ میلیون گوسفند و بز و ۲۰ میلیون گاو و گوساله است و با احتمال اینکه اقدامات بهداشتی که از طرف بهداشت محیط و دامپزشکی استان خوزستان انجام شده است و در سایر استانها صورت نگرفته است خسارت اقتصادی که بر پیکره ثروت ملی این کشور وارد می شود ارقامی خواهد بود بسیار سرسام آور.

با ذکر مشکلات اساسی دیگری که از نظر بیماریهای دامی میکربی - ویروسی - انگلی و مشترک انسان و دام وجود دارد اگر بخواهیم به

بیروت، پاریس، رم، صوفیا و زوریخ در سالهای ۱۹۸۲ تا سال ۱۹۸۴ در مورد درمان اکینوکوکوس انسانی با بنزیمیدازول کاربامات نتایج درمانی با سولفیت و بیهودی نسبی و با شکست توأم بوده است.

در سالهای ۱۹۸۵ تا ۱۹۸۶ در مرکز پاریس ۲۰ بیمار مبتلا به اکینوکوکوس مولتی لوکولاریس تحت درمان مبندازول و آلبندازول قرار داده و چنانچه در درمان با یکی از این داروها با یک نسبت مواجه گردیدند، با داروی دیگر تحت درمان قرار خواهند داد نگارنده از چگونگی این بررسی ها بی اطلاع است. اگر بخواهیم زیان اقتصادی این بیماری را که به انسان و گوسفند و بز و گاو و گاومیش وارد می کند ارزشیابی کنیم باید گفت که صرفنظر از هزینه های درمانی و جراحی و بیمارستانی که رقم قابل توجهی است، اندامهای ضبط شده دامها نظیر کبد، ریه، احشاء و ضایعات شیر و پشم و غیره نیز ارقام هنگفتی را تشکیل خواهد داد. همچنین اگر در مقایسه گوسفند سالم و یک گوسفند مبتلا به کیست هیداتیک بطور متوسط ۱۵ درصد کاهش وزن در نظر بگیریم و وزن متوسط هر گوسفند را